

ЗЛИВКОВ В.Л. Автентичність як метавластивість особистості / В.Л. Зливков // Наукова конференція «Сучасний соціокультурний простір 2015» (16-18 вересня 2015 р.). – К., 2015. – С. 82-89.

Психологія

УДК: 159.97

АВТЕНТИЧНІСТЬ ЯК МЕТАВЛАСТИВІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

кандидат психологічних наук, доцент Зливков В. Л.

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Україна, м. Київ

Дана стаття присвячена аналізу витоків поняття «автентичність» у сучасній психологічній науці. Окреслено психоаналітичну, екзистенційну та гуманістичну парадигми дослідження даного феномену. Проаналізовано зв'язок автентичності, ідентичності та самореалізації особистості, зокрема їх ототожнення у психоаналітичному напрямку та розрізнення – у гуманістичному та екзистенційному. Визначено напрямки подальших досліджень автентичності у контексті саморозвитку та самореалізації особистості.

Ключові слова: автентичність, екзистенція, самореалізація, гуманістична психологія, постмодернізм.

Зливков В. Л. АУТЕНТИЧНОСТЬ КАК МЕТАСВОЙСТВО ЛИЧНОСТИ / Институт психологии имени Г. С. Костюка НАПН Украины, Украина, г. Киев

Данная статья посвящена анализу истоков понятия «аутентичность» в современной психологической науке. Определены психоаналитическая, экзистенциальная и гуманистическая парадигмы исследования данного феномена. Проанализирована связь аутентичности, идентичности и самореализации личности, в частности их отождествление в психоаналитическом направлении и различия - в гуманистическом и экзистенциальном. Определены направления дальнейших исследований аутентичности в контексте саморазвития и самореализации личности.

Ключевые слова: аутентичность, экзистенция, самореализация, гуманистическая психология, постмодернизм.

Zlivkov V. L. Authenticity In The Context Metaproperty of the Personality / Institute of Psychology, G.S. Kostiuk NAPS of Ukraine, Kiev, Ukraine

This article is devoted to the origins of the concept of "authenticity" in modern psychological science. Outlined psychoanalytic, existential and humanistic paradigm study this phenomenon. Analyzed the relationship of authenticity, identity and self-identity, including their identification in psychoanalytic direction and distinction - humanistic and existential. The directions for further research in the context of self authenticity and personal fulfillment.

Key words: authenticity, existence, self-realization, humanistic psychology, postmodernism.

Введення. Останнім часом широкої популярності у психологічній науці набули дослідження етапів і чинників самореалізації та саморозвитку людини на шляху до набуття нею особистісної зрілості. За таких умов особливої актуальності набуває поняття автентичності як показник особистісної зрілості людини, у цьому контексті А. Ленгле описує автентичність одночасно як спосіб життя і як певну іманентну характеристику, внутрішнє джерело трансценденції особистості, внутрішню силу, яка апріорі існує в кожному, але не кожна людина готова до неї прислухатися. Натепер автентичність вважається однією із основних цінностей екзистенційно-аналітичної теорії, де вона розуміється як відповідність людини самій собі, своїм бажанням і можливостям, здібностям і потребам, по суті це здатність жити, не змінюючи свого істинного Я. У найзагальнішому вигляді, автентична особистість є повноцінно функціонуючою, що живе за власними переконаннями, вільною, самоактуалізованою та цілісною.

У науковий обіг поняття автентичності було введено екзистенційними психологами, які в свою чергу, запозичили його у філософів-екзистенціалістів. Хоча і ті й інші базуються на понятті «екзистенційний» (фр. existentialisme від лат. exsistentia — існування), перед ними постають різні завдання аналізу,

зокрема у філософів – це описати світ в загальних і окремих категоріях, а у психологів - допомогти людині існувати в цьому світі, знайти ті її здібності і ресурси, які забезпечували б її життєздатність. Зокрема, С. К'єркегор розрізняв автентичне існування людини, тобто таке, що має сенс, й неавтентичне – беззмістовне, при цьому автентичним він вважав життя людини, здатної відчувати свою внутрішню сутність і нетотожність завдань власного існування та існування інших людей. За М. Гайдеггером, автентичність доцільно розглядати в контексті повсякденного буття людини, в якому панівну роль грає конформність та орієнтованість на співіснування з іншими, однак залежність від соціальних норм призводить до втрати відповідальності за власне життя й, відповідно, втрати ідентичності [8].

У психологічний обіг поняття «автентичність» одним із перших ввів Дж. Бюджентал. Автентичність, за Дж. Бюдженталем, - це процес проживання власного життя. У його концепції є ключове поняття «присутність». Присутність означає не просто фізичне перебування, а усвідомлення своєї суб'єктивності, контакт із внутрішнім життям [4].

Слід зазначити, що натепер практично всі дослідження феномена автентичності носять теоретичний характер, що зумовлено складністю його верифікації. Крім того існують й певні протиріччя у відокремленні чи ототожненні понять «автентичність» і «ідентичність». На думку Р. Пивоварова, відмінності ідентичності і автентичності істотні. В дослідженнях, присвячених першій проблемі, часто можна зустріти фрази «ідентичність, яка конструюється», «соціальна ідентичність», «етноідентичність» та ін. На відміну від цього, автентичність навряд чи припускає якесь визначення, яке стоїть перед ним. Автентичність, справжність - це щось, що стоїть за процесами і результатами самоідентифікації; що знаходиться за межами образів «я» і їх представленості іншим. Саме тому, на думку Р. Пивоварова, автентичність не може бути категорією оцінки. Ідентичність ще може бути оцінена на предмет її стабільності, сили, соціальної репрезентабельності, виміряна в тих чи інших ступенях свободи і т.д. Можна говорити, що людині тісно в її ідентичності, або

навпаки, її ідентичність перевищує її саму. Автентичність же складно виміряти, оскільки вона є метавластивістю чи квазідиспозицією.

Використання термінів «автентичність» / «персональна автентичність» має досить довгу історію. Більшість загальних тлумачних, енциклопедичних, філософських і лінгвістичних словників визначають етимологію слова «автентичність» («автентичний»), виходячи з грецького поняття αὐθεντικός (autos - «я, сам, той самий»), що буквально означає «володіє авторитетом, зроблений своїми руками». Стосовно ж інтерпретації терміна на основі латинської мови, тут простежується зв'язок з такими лексичними одиницями як: auctor (креативна людина, творець, творець, що володіє авторитетом), augere (рости, зростати) і auctoritas (початок, походження, породження, відповідальність, підтримка, влада, вплив, авторитет). У російсько-латинських словниках синоніми автентичності ототожнюються з набором слів на кшталт: доброта (bonitas), простота (simplicitas), союз, союзництво (germanitas), достовірність (genuinitas), влада (auctoritas), особисте ставлення (authentica ratio), достовірність (autenticitas); «автентичний» може виражатися за допомогою синонімів союзний (germanus), щирий (sincerus), правдивий (verus), простий (merus), переконливий (certus), достовірний (authenticus), справжній (genuinus), наділений владою (auctoritate praeditus). З усього різноманіття тлумачень терміна «автентичність» і його похідних звертає на себе увагу співвідношення автентичності з поняттями щирості (sincérité), реальності (réalité) і правдивості (vérité) [5].

У психологічній науці автентичність найчастіше асоціюється із екзистенційно-гуманістичною психологією. Однак її актуальність була визначена ще за часів психоаналізу.

Першою психологічною теорією, яка виникла на основі психоаналізу З.Фрейда і яку дійсно можна віднести до концепції автентичності особистості, по суті, є аналітична психологія К.Г. Юнга. Одним з основних понять у К.Г. Юнга виступає «індивідуація». Цим терміном він позначав процес особистісного розвитку, що передчає встановлення зв'язків між Его і Самістю,

тобто між свідомим і несвідомим. Тобто індивідуація – це процес розвитку цілісності шляхом інтеграції різноманітних частин психіки. Завдання психоаналізу якраз і полягає в тому, щоб інтегрувати свідоме і несвідоме в людині і зробити її цілісною. З точки зору концепції автентичності, К.Г. Юнг стверджує, що для того, аби бути собою, бути справжньою, людина повинна усвідомлювати всі елементи і явища власного психічного життя (бажання, думки, почуття, відчуття тощо) [16].

Ототожнюючи ідентичність та автентичність, Е.Еріксон стверджував, що про почуття ідентичності свідчать три ознаки: відчуття внутрішньої тотожності та інтегрованості в часі: дії в минулому та очікування від майбутнього переживаються як такі, що пов'язані із самістю сьогодення; відчуття внутрішньої тотожності та інтегрованості в просторі: людина сприймає себе всюди та завжди як цілісність, а всі свої дії розглядає не як випадкові, а як такі, що внутрішньо обумовлені; ідентичність переживається серед інших, що є соціально значущими, взаємостосунки та ролі допомагають підтримати та розвинути почуття інтегрованої в часі особистості.

За В.Франклом бути автентичним значить жити по совісті: не тільки «по совісті», але ще й «жити», тобто реалізовувати те, що є внутрішньо виправданим, а не відмовлятися від нього заради вимог суспільства. Це можливо лише за умови набуття особистістю смислу. Дане положення В.Франкла тісно пов'язане із поглядами Д.Леонт'єва, за яким основними структурними складовими особистості є саме смислові структури: особистісний смисл; смислова установка; смислова диспозиція тощо.

Гуманістичні психологи вважали, що автентичність - це здатність людини у спілкуванні відмовлятися від різних соціальних ролей, що дозволяє проявлятися справжнім, властивим тільки даній особистості думкам, почуттям, емоціям і поведінці. Поняття «автентичність» вживається у теорії А. Маслоу, по суті, як синонім термінам: самоактуалізація, ідентичність, психологічне здоров'я, самореалізація, емоційна зрілість, індивідуація, гуманність, самовираження, Буття. Автентична особистість – це самоактуалізована,

справжня особистість, людина, яка досягла «повної ідентичності», живе у злагоді зі своєю внутрішньою природою і прагне реалізувати її у своїй діяльності.

Адекватна самооцінка формується на основі знання себе. Знання себе – своїх можливостей, особливостей, переваг, недоліків – визначає ступінь самоактуалізації. Страх пізнати себе і світ призводить до утворення безлічі захистів, які загалом перешкоджають розвитку особистості і блокують її самоактуалізацію. Отже, адекватна самооцінка є умовою набуття людиною своєї автентичності – тобто основної мети психотерапевтичної роботи у багатьох напрямках гуманістичної психотерапії. Переживання задоволеності життям є, ймовірно, ознакою здійсненої автентичності, реалізації знайденого смислу. Пошук смислу саме свого життя є головним напрямом екзистенціальної психотерапії через усвідомлення своєї Самості, свого справжнього Я.

У працях К. Роджерса автентичність, справжність, конгруентність і прозорість ототожнюються. Справжність означає що терапевт відкрито проживає почуття і установки, які мають місце на даний момент. Існує відповідність, або конгруентність, між тим, що відбувається на соматичному рівні, що представляється у свідомості, і тим, що виражається клієнту. Зазначимо, що К.Роджерс надавав більшої переваги саме поняттю «конгруентність». Він використовує цей термін для позначення узгодженості між переживаннями та їх усвідомленням людиною, при цьому конгруентна (цілісна, автентична) особистість здатна то глибоких переживань, чітко усвідомлює їх та вміє виразити у спілкуванні з іншими.

Гуманістична модель автентичності, запропонована G.T. Barrett-Lennard (1998) на основі праць К. Роджерса, розглядає автентичність як послідовність між трьома рівнями: первинним досвідом людини, символічним розумінням цього досвіду і поведінкою, спрямованим ззовні, а також комунікаціями. На стику цих трьох рівнів виділяються основні елементи автентичності: самовідчуження –розбіжність між когнітивним розумінням і фактичним

досвідом особистості; автентичне життя - відповідність між свідомим сприйняттям власних особливостей, поведінкою та емоційними реакціями особистості; схильність до зовнішніх впливів – розуміння власного впливу на інших та зовнішнього впливу на власну особистість.

Висновки. Індикаторами високого рівня автентичності є власне автентичне існування, суверенність, високий самоконтроль, здатність протистояти впливу середовища, активні види копіngu: асертивна поведінка з використанням внутрішніх ресурсів і ресурсів соціального оточення. Автентичність як ресурс особистісної самоорганізації, через свою унікальність і цілісність, може проявлятися як в ситуаційному аспекті, так і в екзистенціальному, у контексті пізнання світу, себе і себе в цьому світі.

Література:

1. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – [3-е изд.]. – СПб.: Издательство «Питер», 2003. – 352 с.
2. Рагулина М. В. Ценностно-смысловое содержание понятия «аутентичность» как системного качества личности / М.В. Рагулина // Вестник Томского государственного университета. Томск, 2007. - № 296. - С. 206-212
3. Роджерс К. Становление личности. Взгляд на психотерапию / К. Роджерс. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2006. – 416 с.
4. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб.: Издательство «Питер», 2008. – 608 с.

References:

1. Maslou A. Motivatsiya i lichnost / A. Maslou. – [3-e izd.]. – SPb.: Izdatelstvo «Piter», 2003. – 352 s.
2. Ragulina M. V. Tsennostno-smyslovoe sodержanie ponyatiya «autentichnost» kak sistemnogo kachestva lichnosti / M.V. Ragulina // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Tomsk, 2007. - № 296. - S. 206-212
3. Rodzhers K. Stanovlenie lichnosti. Vzglyad na psikhoterapiyu / K. Rodzhers. – M.: EKSMO-Press, 2006. – 416 s.

4. Khell L. Teorii lichnosti / L. Khell, D. Zigler. – SPb.: Izdatelstvo «Piter», 2008. – 608 s.